

burg-abszolutizmusról, sőt elképzelhető volt a birodalom felbomlása és egy lengyel típusú nemesi demokrácia kialakulása.

A magyar politikai tudománnyal és államelmélettel kapcsolatos kutatásai során fordult az egyetemes történet problémái felé. Az "árforradalom" szerepét a kelet-európai, közelebbről a magyarországi késői feudális viszonyok szemszögéből vizsgálja. Szinte minden munkájának központi kérdése, hogy miként tör utat magának a haladás az elmaradottság legkülönbözőbb formái között.

Az érzékeny problémalátás, az egyetemes történeti látásmód, az önmagával szemben támasztott egyre nagyobb igényesség teszi Wittman Tibor egész életművét tudományos módszertani iskolává.

Dr. Szántó Imre

A KUTATÓ TÖRTÉNÉS

Wittman professzor tevékenységének - bárha oly sokrétű is - legelőször szemünkbe ötlő vonása a következetesség. Ez egyrészt szemléleti jellegű: a történetileg új, haladó, az élenjáró és az elmaradott küzdelme, kölcsönhatása izgatta; az elmaradottság okai, jellemzői, tükröződése.

Nem nehéz észrevenni például, hogy a magyar centralistákról szóló egyetemi doktori disszertációja és a XIX. századi bolíviai gondolkodó, José Maria Dalence munkásságának kutatása - bár két évtized választja el a két tanulmányt - ugyanazt a problematikát jelenti: az elmaradottság-élményt, a fejlett európai országoktól való nagy lemaradást, ennek felismerését s ez elmaradottság leküzdésére kialakított elképzeléseket megfogalmazó gondolkodó-típus iránti vonzalmat jelenti mindkét tanulmány.

Wittman professzornak meggyőződése volt: Latin-Amerika kutatásánál a kelet-európai, köztük a magyar történészeknek van egy nagy "előnyük": a saját, kelet-európai elmaradottság-élményük, mely /meg/értőbbé teszi őket a távoli szubkontinens módszertanilag hasonló problémái iránt is.

Ebből a magatartásból következett a latin-amerikai problémákkal, gondokkal történő érzelmi-értelmi azonosulás, melyben - mert ez az elkötelezettség a haladó, forradalmi mozgalmak mellett jelentkezett - a marxista pártosság szép példáját is adja Wittman professzor.

A magyar történelem kutatásától Latin-Amerika történetének vizsgálatáig nagyon logikus, nagyon következetes út vezetett; olyan út, melyen kutató érdeklődése volt a hajtóerő. A XVII. századi magyar történelem kutatása a 30-éves háború egyetemes európai összefüggéseinek vizsgálatához vezet el; innen logikusan jut el Németalföldre, s a holland "gazdasági csoda" kutatásáig. A németalföldi forradalom-szabadságharc vizsgálata során kellett megismerni az ellenfelet is - s születtek a szép tanulmányok a spanyol abszolutizmusról, államelméletről, a spanyol hanyatlásról.

Spanyolország után a gyarmatok, Latin-Amerika következik, hogy aztán - s ez az elkövetkező évek terve volt - a kontinensek kapcsolatait, a "háromszögű", "négyyszögű" gazdaság - a világgazdaság - törvényszerűségei, kapcsolatainak feltárása következék; az összehasonlító, szintézis jellegű kutatások.

Kutató szenvedélye nem ismerte a 8 órás munkaidőt. Hatalmas munkabírással dolgozott, s közben mindig tanult is. Tudományos életrajza szerint, ha jól emlékszem, kilenc európai nyelvet ismert, de az utolsó években már az a gondolat foglalkoztatta, hogyan lehetne kecsua nyelvkönyveket beszerezni, hogy megtanulva ezt az indián nyelvet, mélyebben feltáruljon számára az Andok-térség világa.

Kutató útjain nem dolgozott könnyű feltételek között. Akadémiai doktori értekezéséhez gyűjtendő anyagot, 1957-ben Belgiumban a "kommunista" útlevelemmel rendelkező kutatót mély bizalmatlanság, hideg légkör vette körül. A hatóságok mint "veszélyes elem"-től ujjlenyomatot vettek. Kubában trópusi hőségben, 85-90%-os relatív páratartalmú klimában dolgozik; a bolíviai Potosiba, a 4100 méteres magasságú andoki városba télen érkező kutató a Casa de Moneda levéltárában - első európai történészként - pokrócba burkolózva vizsgálja a történész-nem-látta anyagokat.

Sajátos vonulatot jelent történetírói munkásságában a történelmi ismeretterjesztő írások sora. Mint jó pedagógus, tudta: a kutatott eredményeket /s az ő esetében ezek legtöbbje spanyolul jelent meg/

közel kell vinni a széles olvasóközönséghez.

Ebből a pedagógus-magatartásból következett az is, hogy a tudós történész a felsőoktatás-pedagógia területére is kirándult.

Életműve - bár befejezetlen, torzó - mégis összefüggő, szerves egész.

Dr. Anderle Ádám

WITTMAN TIBOR

/1923-1972/

/A következő - eredetileg francia nyelvű - cikk, melyet bizonyos rövidítésekkel közlünk, Dr. Makkai László tollából származik. Megjelent: Acta Historica Academiae Scientiarum Hungaricae 19, 1973./

... Wittman Tibor olyan életművet hagyott ránk, mely - fájó, hogy befejezetlen - külön és kivételes helyet biztosít számára nemzedéknek magyar történészei között. Teljes egészében az egyetemes történelem kutatásának szentelte magát, ami eléggé ritka jelenség hazánkban, anélkül, hogy ezáltal "gyökerét vesztetté", vagy másodkézből dolgozó kompilátorrá vált volna... Népe történetének szenvedélyes vizsgálójaként a történelmi erők nemzetközi összefüggése vezeti őt arra, hogy átlépje Magyarország, s ennek következtében Európa határait. Akár a régi magyar utazók, akiket annyi szimpátiával idézett fel, a világot ő is csak régi és új tanulságaik összehasonlításában tudta vizsgálni. A tudnivágyó utazó benyomásai lassanként összegyűltek a történész rendszerhez szoktatott agyában, aki végül is elérkezett a történelem alapegységének megértéséhez, melynek beépített és szerves része a nemzeti történelem.

Egy ilyen történelmi koncepció feltételeit a marxizmus szolgáltatotta, amellyel még történész pályafutása elején találkozott és tett magáévá.

1923-ban született egy alföldi kisvárosban, Jászberényben; egye-